

Convenția ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități

19 mai 2014

Comitetul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități

A unsprezecea sesiune

31 martie - 11 aprilie 2014

Comentariul General nr. 1 (2014)

Articolul 12: Recunoașterea egală în fața legii

I. INTRODUCERE

1. Egalitatea în fața legii este un principiu general de bază al protecției drepturilor omului și este indispensabil pentru exercitarea altor drepturi ale omului. Declarația Universală a drepturilor Omului și Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice garantează în mod special dreptul la egalitate în fața legii. Articolul 12 din Convenția ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități descrie în continuare conținutul acestui drept civil și se concentrează asupra domeniilor în care, în mod tradițional, aceste drepturi fost încălcate pentru persoanele cu dizabilități. Articolul 12 nu stabilește drepturi suplimentare pentru persoanele cu dizabilități; acesta descrie elementele specifice pe care statele membre trebuie să le ia în considerare pentru a asigura dreptul la egalitate în fața legii pentru persoanele cu dizabilități, în condiții de egalitate cu toate celelalte persoane.

2. Având în vedere importanța acestui articol, Comitetul a facilitat forumuri interactive de discuții privind capacitatea juridică. De la schimbul de opinii foarte util privind prevederile articolului 12 de către experți, state părți, organizații ale persoanelor cu dizabilități, organizații neguvernamentale, organisme de monitorizare a implementării tratatelor, instituțiile naționale pentru drepturile omului și agențiile Organizației Națiunilor Unite, Comitetul a considerat imperativ necesar să furnizeze direcții de acțiune suplimentare într-un comentariu general.

3. Pe baza rapoartelor inițiale ale diferitelor state părți pe care le-a revizuit până acum, Comitetul observă că există o neînțelegere generală a domeniului de aplicare a scopului obligațiilor statelor părți în temeiul articolului 12 al Convenției. Într-adevăr, a existat un eșec general al înțelegerii faptului că modelul de dizabilitate bazat pe drepturile omului implică o schimbare la nivel de paradigma de la substituția decizie la decizia asistată. Scopul

prezentului comentariu general este de a explora obligațiile generale care derivă din diferitele componente ale articolului 12.

4. Comentariul general actual reflectă o interpretare a articolului 12 care se bazează pe principiile generale ale Convenției, așa cum se subliniază în Articolul 3, și anume, respectul pentru demnitatea intrinsecă a persoanei, autonomia individuală - inclusiv libertatea de a face alegerile proprii - și independența persoanelor; nediscriminarea; participarea completă și efectivă și incluziunea în societate; respectul față de diferență și acceptarea persoanelor cu dizabilități ca parte a diversității umane și a umanității; egalitate de șanse; accesibilitate; egalitatea între bărbați și femei; și respectul pentru potențialul evolutiv al copiilor cu dizabilități și respectarea dreptului copiilor cu dizabilități de a-și păstra identitatea.

5. Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Internațională privind Drepturile Civile și Drepturile Politice și Convenția privind drepturile persoanelor cu Dizabilități fiecare în parte precizează faptul că dreptul la o recunoaștere egală în fața legii este aplicabil "peste tot". Cu alte cuvinte, nu există circumstanțe permise în temeiul dreptului internațional al drepturilor omului din 2004, prin care o persoană poate fi privată de dreptul de a fi recunoscut ca persoană în fața legii, sau prin care acest drept să poată fi limitat. Acest lucru este întărit de articolul 4 alineatul (2) din Convenția Internațională privind Drepturile Civile și Drepturile Politice, care nu permite nicio derogare de la aceasta, chiar și în momente de urgență publică. Deși o interdicție echivalentă de derogare de la dreptul la recunoaștere egală în fața legii nu este specificată în Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, prevederile din Convenția Internațională privind Drepturile Civile și Drepturile Politice acoperă această protecție în temeiul articolului 4 alineatul (4) din Convenție, care stabilește că dispozițiile Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități nu derogă de la dreptul internațional existent.

6. Dreptul la egalitate în fața legii este reflectat și în alte domenii internaționale și regionale privind drepturile omului. Articolul 15 al Convenției privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor garantează egalitatea femeilor în fața legii și impune recunoașterea capacității juridice a femeilor pe o bază egală cu cea a bărbaților, inclusiv în ceea ce privește încheierea contractelor, administrarea proprietății și exercitarea drepturilor lor în sistemul justiției. Articolul 3 din Carta Africană privind drepturile Omului și ale Popoarelor prevede dreptul fiecărei persoane de a fi egal în fața legii și de a se bucura de o protecție egală în fața legii. Articolul 3 din Convenția Americană privind Drepturile Omului consacră dreptul la personalitate juridică și dreptul fiecărei persoane la recunoaștere ca persoană înaintea legii.

7. Statele părți trebuie să examineze în mod holistic toate domeniile de drept pentru a se asigura că dreptul persoanelor cu dizabilități la capacitatea juridică nu este restricționat în mod inegal față de ceilalți. Din punct de vedere istoric, persoanelor cu dizabilități le-a fost

refuzat dreptul la capacitate juridică în multe zone în mod discriminatoriu în cadrul unor regimuri de decizie substitutive, cum ar fi tutela, legile de sănătate mintală care permit tratamentul forțat. Aceste practici trebuie abolite pentru a asigura refacerea capacității juridice complete a persoanelor cu dizabilități pe o bază egală cu ceilalți.

8. Articolul 12 al Convenției afirmă că toate persoanele cu dizabilități au dreptul la capacitate juridică completă. Capacitatea juridică a fost refuzată în mod prejudiciabil multor grupuri de-a lungul istoriei, inclusiv femeilor (în special prin căsătorie) și minorităților etnice. Cu toate acestea, persoanele cu dizabilități rămân grupul a cărui capacitate juridică este cel mai frecvent refuzată în cadrul sistemelor juridice la nivel mondial. Dreptul la o recunoaștere egală în fața legii implică faptul că ceea ce numim capacitate juridică este un atribut universal inerent tuturor persoanelor în virtutea umanității lor și trebuie să fie respectată pentru persoanele cu dizabilități în mod egal cu ceilalți. Capacitatea juridică este indispensabilă pentru exercitarea drepturilor civile, politice, economice, sociale și culturale. Aceasta dobândește o semnificație specială pentru persoanele cu dizabilități atunci când trebuie să ia decizii fundamentale privind sănătatea, educația și munca lor. Negarea capacității juridice a persoanelor cu dizabilități a dus în multe cazuri la lipsirea lor de drepturi fundamentale, inclusiv dreptul la vot, dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie, drepturi reproductive, drepturi părintești, dreptul de a acorda consimțământul pentru relații intime și tratament medical și dreptul la libertate.

9. Toate persoanele cu dizabilități, inclusiv persoanele cu dizabilități fizice, mentale, intelectuale sau tulburările senzoriale, pot fi afectate de interzicerea capacității juridice și de decizia substitutivă. Cu toate acestea, persoanele cu dizabilități cognitive sau psihosociale au fost și rămân afectate în mod disproporționat de regimul de luare a deciziilor substitutiv și de interzicerea capacității juridice. Comitetul reafirmă faptul că statutul unei persoane de persoană cu dizabilități sau cu nevoi speciale/limitări (inclusiv a unei insuficiențe fizice sau senzoriale) nu trebuie să reprezinte niciodată motivul de a refuza capacitatea juridică sau vreunul dintre drepturile prevăzute la articolul 12. Toate practicile care, în scop sau efect, încalcă articolul 12 trebuie să fie eliminate pentru a se asigura că respectiva capacitatea juridică completă este restabilită pentru persoanele cu dizabilități pe o bază egală cu celelalte persoane.

10. Acest comentariu general se concentrează în primul rând pe conținutul normativ al Articolului 12 și pe obligațiile statului care decurg din acesta. Comitetul va continua să-și desfășoare activitatea în acest domeniu, pentru a oferi o îndrumare mai aprofundată cu privire la drepturile și obligațiile care decurg din Articolul 12 în viitoarele observații finale, observații generale și alte documente.

II. CONȚINUTUL NORMATIV AL ARTICOLULUI 12

Articolul 12 alineatul (1)

11. Articolul 12 alineatul (1) reafirmă dreptul persoanelor cu dizabilități de a fi recunoscute ca persoane în fața legii. Acest lucru garantează respectarea fiecărei ființe umane ca persoană cu personalitate juridică, care este o condiție prealabilă pentru recunoașterea unei capacități juridice a unei persoane.

Articolul 12 alineatul (2)

12. Articolul 12 alineatul (2) recunoaște faptul că persoanele cu dizabilități se bucură de capacitate juridică în condiții de egalitate cu celelalte persoane, în toate domeniile vieții. Capacitatea juridică include capacitatea de a fi atât titularul de drepturi, cât și agent în conformitate cu legea. Capacitatea juridică de a deține drepturi dă dreptul unei persoane la protecția totală a drepturilor sale de către sistemul juridic. Capacitatea juridică de a acționa în conformitate cu legea, recunoaște acea persoană ca agent cu putere de a se angaja în tranzacții și de a crea, să modifice sau să pună capăt relațiilor juridice. Dreptul de a fi recunoscut ca agent juridic este prevăzut la articolul 12 alineatul (5) din Convenție, care descrie obligația statelor părți să "ia toate măsurile adecvate și eficiente pentru a asigura dreptul egal al persoanelor cu dizabilități să dețină sau să moștenească proprietăți, să își controleze propriile afaceri financiare și să aibă acces egal la împrumuturi bancare, credite ipotecare și alte forme de credit financiar; și... să se asigure că persoanele cu dizabilități nu sunt private în mod arbitrar de proprietatea lor".

13. Capacitatea juridică și capacitatea mentală sunt concepte distincte. Capacitatea juridică este capacitatea de a deține drepturi și obligații (statutul juridic) și de a exercita aceste drepturi și îndatoriri (agenție juridică). Aceasta este cheia participării efective în societate. Capacitatea mentală se referă la abilitățile de luare a deciziilor ale unei persoane, care, în mod natural, variază de la o persoană la alta și pot fi diferite pentru o anumită persoană în funcție de mai mulți factori, inclusiv factori de mediu și sociali. Instrumentele juridice precum Declarația Universală a Drepturilor Omului (articolul 6), Convenția Internațională privind Drepturile Civile și Politice (Articolul 16) și Convenția privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Împotriva Femeilor (articolul 15) nu specifică distincția dintre capacitatea mentală și cea juridică. Cu toate acestea, articolul 12 din Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități clarifică faptul că "intelectul limitat" și alte etichete discriminatorii nu sunt motive legitime de negare a capacității juridice (în ipostaza de calitate procesuală, cât și de agenție juridică). Conform articolului 12 din Convenție, limitările

percepute sau reale în capacitate mentală nu trebuie utilizate ca justificare a respingerii capacității juridice.

14. Capacitatea juridică este un drept inerent acordat tuturor persoanelor, inclusiv persoanelor cu dizabilități. După cum s-a menționat mai sus, capacitatea juridică este alcătuită din două componente. Prima este **capacitatea juridică de a deține drepturi** și de a fi recunoscut ca persoană juridică în fața legii. Aceasta poate include, de exemplu, dreptul de a avea un certificat de naștere, de a solicita asistență medicală, de a participa la procesul electoral, de a solicita un pașaport. A doua componentă este **capacitatea (agenția) legală de a acționa asupra acestor drepturi** și de a avea acele acțiuni recunoscute de lege (capacitatea de exercițiu). Această componentă este adesea negată sau diminuată pentru persoanele cu dizabilități. De exemplu, legile pot permite persoanelor cu dizabilități să dețină o proprietate, dar nu respectă întotdeauna acțiunile întreprinse de ei în termeni de cumpărare și de vânzare a proprietății. Capacitatea juridică înseamnă că toți oamenii, inclusiv persoanele cu dizabilități, au capacitate juridică și agenție juridică, pur și simplu în virtutea faptului că sunt oameni. Prin urmare, ambele componente ale capacității juridice trebuie să fie recunoscute pentru ca dreptul la capacitate juridică să fie îndeplinit; ele nu pot fi separate. Conceptul de capacitate mentală este foarte controversat în sine. Capacitatea mentală nu este, așa cum este prezentată în mod obișnuit, un fenomen natural obiectiv, științific. Capacitatea mentală este dependentă de contexte sociale și politice, precum domeniile, profesiile și practicile care joacă un rol dominant în evaluarea capacității mentale.

15. În cele mai multe rapoarte ale statelor părți pe care Comitetul le-a examinat până acum, conceptele de capacitate mentală și juridică au fost confundate, astfel încât acolo unde este o persoană considerate a avea deficiențe de aptitudini de luare a deciziilor, adesea din cauza dizabilității cognitive sau psihosociale, capacitatea sa juridică de a lua o anumită decizie este în consecință, anulată. Acest lucru este decis doar pe baza diagnosticului medical (din perspectiva statutului) sau în cazul în care o persoană ia o decizie considerată a avea consecințele negative (din perspectiva rezultatelor) sau în cazul în care abilitățile unei persoane de luare a deciziilor sunt considerate a fi deficitare (din perspectivă funcțională). Abordarea funcțională încearcă să evalueze capacitatea mentală și ulterior anulează capacitatea juridică. Acest tip de abordare este adesea bazată pe capacitatea unei persoane de a înțelege natura și consecințele unei decizii și / sau dacă poate analiza informațiile relevante. Această abordare este eronată din două motive-cheie: (a) este în mod discriminatoriu aplicată persoanelor cu dizabilități; și (b) presupune că este capabilă să evalueze cu exactitate lucrările interioare ale minții umane și, atunci când persoana nu trece evaluarea, i se respinge apoi un drept fundamental - dreptul la recunoaștere egală în fața legii. În toate aceste abordări, competențele persoanelor cu dizabilități sunt considerate drept motive legitime pentru a li refuza capacitatea juridică diminuându-i astfel statutul de persoană în fața legii. Articolul 12 nu permite limitarea discriminatorie a capacității juridice, ci, mai degrabă, prevede acordarea de sprijin în cadrul exercitării capacității juridice.

Articolul 12 alineatul (3)

16. Articolul 12 alineatul (3) recunoaște că statele părți au obligația de a furniza persoanelor cu dizabilități care au acces la asistență în exercitarea capacității lor legale. Statele părțile trebuie să se abțină de a refuza persoanelor cu dizabilități capacitatea lor juridică și trebuie, mai degrabă, să ofere persoanelor cu dizabilități acces la sprijinul necesar pentru a le permite să ia decizii care au efect juridic.

17. Sprijinul în exercitarea capacității juridice trebuie să respecte drepturile, voința și preferințele persoanelor cu dizabilități și nu ar trebui să reprezinte niciodată o decizie substitutivă. Articolul 12, paragraful 3, nu precizează ce formă ar trebui să aibă suportul/sprijinul. "Sprijinul" este un termen larg care cuprinde atât suport informal, cât și formale, de diferite tipuri și intensități. De exemplu, persoanele cu dizabilități pot alege una sau mai multe persoane de încredere care să le asiste în exercitarea capacității lor juridice pentru anumite tipuri de decizii sau pot solicita alte forme de sprijin, cum ar fi sprijinul reciproc, advocacy (inclusiv auto-reprezentare) sau asistență în comunicare. Sprijin pentru persoanele cu dizabilități în exercitarea capacității lor juridice ar putea include măsuri referitoare la design universal și accesibilitate - de exemplu, care necesită actori privați și publici, cum ar fi ca băncile și instituțiile financiare, să furnizeze informații într-un format sau într-un mod ușor de înțeles să ofere interpretare profesională în limbajul semnelor - pentru a permite persoanelor cu dizabilități efectuarea de acte juridice necesare pentru a deschide un cont bancar, a încheia contracte sau a realiza alte tranzacții sociale. Sprijinul poate constitui, de asemenea, dezvoltarea și recunoașterea diverselor metode de comunicare neconvenționale, în special pentru cei care utilizează forme non-verbale de comunicare pentru a-și exprima voința și preferințele. Pentru multe persoane cu dizabilități, capacitatea de a planifica în avans este o formă importantă de sprijin, prin care își pot exprima voința și preferințele care ar trebui urmate la un moment dat atunci când este posibil să nu fie în măsură să-și comunice dorințele altora. Toate persoanele cu dizabilități au dreptul să se angajeze în planificarea în avans și ar trebui să li se acorde posibilitatea de a face acest lucru pe o bază egală cu ceilalți. Statele părți pot oferi diferite mecanisme de planificare în avans pentru a se potrivi diferitelor preferințe, dar toate opțiunile ar trebui să fie nediscriminatorii. Sprijinul ar trebui să fie acordat unei persoane, dacă se dorește, la completarea unui proces de planificare în avans. Momentul în care intră în vigoare o nouă reglementare în avans (iar anterioara încetează să mai producă efecte) trebuie să fie decis de către persoană și inclus în textul reglementării; nu ar trebui să se bazeze pe o evaluare din perspectiva capacității mentale a persoanei.

18. Tipul și intensitatea sprijinului care trebuie furnizat va varia în mod semnificativ de la unul la altul datorită diversității persoanelor cu dizabilități. Acest lucru este în concordanță cu articolul 3 (d), care stabilește "respectarea diferenței și acceptarea persoanelor cu

dizabilități ca parte a diversității umane și a umanității "ca principiu general al Convenție. În orice moment, inclusiv în situații de criză, autonomia individuală și capacitatea persoanelor cu dizabilități de a lua decizii trebuie respectată.

19. Unele persoane cu dizabilități caută recunoașterea dreptului lor la capacitate juridică în condiții de egalitate, în conformitate cu articolul 12 alineatul (2) din Convenție și nu doresc să-și exercite dreptul de a fi sprijinit, așa cum prevede articolul 12,alineatul (3).

Articolul 12 alineatul (4)

20. Articolul 12 alineatul (4) prezintă măsurile de protecție care trebuie să fie prezente într-un sistem de suport în exercitarea capacității juridice. Articolul 12 alineatul (4) trebuie citit coroborat cu restul articolului 12 și cu întreaga Convenție. Aceasta cere statelor părți să creeze garanții adecvate și eficiente pentru exercitarea capacității juridice. Scopul principal al acestor garanții trebuie să fie asigurarea respectării drepturilor persoanei, voinței și preferinței persoanei. Pentru a realiza acest lucru, garanțiile trebuie să ofere protecție de la abuz în condiții egale cu ceilalți.

21. În cazul în care, după eforturi semnificative, nu este posibil să se determine voința și preferințele unui individ, "cea mai bună interpretare a voinței și preferințelor" trebuie să ia locul noțiunii de "interes superior". Aceasta respectă drepturile, voința și preferințele individului, în conformitate cu articolul 12 alineatul (4). Principiul "interesului superior" nu este o garanție conformă cu articolul 12 în ceea ce privește adulții. Paradigma "Voința și preferințele" trebuie să înlocuiască paradigma "interesului superior" pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități se bucură de dreptul la capacitate juridică pe o bază egală cu ceilalți.

22. Toți oamenii riscă să fie supuși unei "influențe nejustificate", dar acest lucru poate fi exacerbă pentru cei care se bazează pe sprijinul altora pentru a lua decizii. O influență inadecvată este considerată cea care apare a, în cazul în care calitatea interacțiunii dintre persoana de sprijin și persoana susținută include semne de teamă, agresiune, amenințare, înșelăciune sau manipulare. Măsurile de salvagardare pentru exercitarea capacității juridice trebuie să includă protecția împotriva influenței părtinitoare/subiective, totuși, protecția trebuie să respecte drepturile, voința și preferințele persoanei, inclusiv dreptul de a-și asuma riscuri și de a face greșeli.

Articolul 12 alineatul (5)

23. Articolul 12 alineatul (5) cere Statelor părți să ia măsuri, inclusiv legislative, administrative, judiciare și alte măsuri practice, pentru a asigura drepturile persoanelor cu

dizabilități în ceea ce privește activitățile financiare și economice, în condiții de egalitate cu ceilalți. Accesul la finanțare și la proprietate a fost, în mod tradițional, refuzat persoanelor cu dizabilități bazat pe modelul medical al dizabilității. Această abordare a negării capacității juridice a persoanelor cu dizabilități în materie financiară trebuie înlocuită cu sprijinul acordat exercitării capacității juridice, în conformitate cu articolul 12 alineatul (3). În același mod ca și apartenența de gen, dizabilitatea nu poate fi folosită ca bază pentru discriminare în domeniile finanțelor și proprietății.

III. OBLIGAȚIILE SATELOR PĂRȚI

24. Statele părți au obligația de a respecta, proteja și îndeplini dreptul tuturor persoanelor cu dizabilități la recunoașterea egală în fața legii. În acest sens, statele părți ar trebui să se abțină de la orice acțiune care privează persoanele cu dizabilități de dreptul la egala recunoaștere în fața legii. Statele părți ar trebui să ia măsuri pentru a preveni actorii nestatali și persoanele private să interfereze cu capacitatea persoanelor cu dizabilități de a beneficia și exercita propriile drepturi, inclusiv dreptul la capacitate juridică. Unul dintre obiectivele de sprijin în exercitarea capacității juridice este de a construi încrederea și abilitățile persoanelor cu astfel încât aceștia să-și poată exercita capacitatea juridică cu mai puțin sprijin în viitor, dacă persoanele în cauză doresc acest lucru. Statele părți au obligația de a oferi formare persoanelor care primesc suport, astfel încât acestea să poată decide când este nevoie de mai puțin sprijin sau când nu mai au nevoie de suport în exercitarea capacității lor juridice.

25. Pentru a recunoaște pe deplin "capacitatea juridică universală", prin care toate persoanele, indiferent de dizabilitate sau de capacitatea de luare a deciziilor, au în mod inerent capacitate juridică, statele părți trebuie să procedeze la abolirea refuzului capacității juridice, refuz care este discriminatoriu pe criteriul dizabilității, atât în scop, cât și în efect.

26. În observațiile sale finale privind rapoartele inițiale ale statelor părți, în legătură cu articolul 12, Comitetul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități a declarat în repetate rânduri că Statele părți trebuie să "revizuiască legile care să permită tutela și să ia măsuri de elaborare de legi și politici care să înlocuiască regimurile de luare de decizie de tip substituție, prin decizie de tip asistat/ sprijinit în procesul decizional, care respectă autonomia, voința și preferințele persoanei".

27. Substituirea capacității de decizie poate lua mai multe forme, inclusiv tutela plină, interdicția judiciară și tutela parțială. Cu toate acestea, aceste regimuri au anumite caracteristici comune: ele pot fi definite ca sisteme în care (i) capacitatea juridică este îndepărtată de la o persoană, chiar dacă aceasta se referă la o singură decizie; (ii) agentul de decizie supleant poate fi numit de altcineva decât persoana în cauză și aceasta se poate face

împotriva voinței sale; și (iii) orice decizie luată de un înlocuitor, decizia se bazează pe ceea ce se consideră a fi în "interesul său superior", spre deosebire de a porni de la voința și preferințele persoanei.

28. Obligația statelor părți de a înlocui regimurile de luare a deciziilor substitutive cu sprijinul în luarea deciziilor necesită atât eliminarea regimurilor de decizie de substituție și dezvoltarea alternativelor de luare a deciziilor sprijinite. Dezvoltarea sistemelor de sprijin/suport de luare a deciziilor în paralel cu menținerea luării deciziilor substitutive nu este suficientă pentru a se conforma articolului 12 din Convenție.

29. Un regim de luare a deciziilor asistat cuprinde diverse opțiuni de sprijin care dau prioritate voinței și preferințelor unei persoane și respectă normele privind drepturile omului. Ar trebui să ofere protecție tuturor drepturilor, inclusiv celor legate de autonomie (dreptul la capacitate juridică, dreptul la o recunoaștere egală în fața legii, dreptul de a alege locul de trai etc.) și drepturile de libertate față de abuz și rele tratamente (dreptul la viață, dreptul la viață fizică)

integritate etc.). În plus, sistemele de luare a deciziilor asistate nu ar trebui să supra-reglementeze viața persoanelor cu dizabilități. Sistemele de luare a deciziilor asistate pot lua mai multe forme, însă toate ar trebui să includă anumite prevederi-cheie pentru a se asigura de respectarea articolului 12 din Convenție, inclusiv următoarele:

(a) Decizia de susținere trebuie să fie disponibilă tuturor. Nivelul unei persoane de sprijin, mai ales acolo unde acesta este mare, nu ar trebui să constituie un obstacol în calea obținerii sprijinului în luarea deciziilor;

(b) toate formele de sprijin în exercitarea capacității juridice, inclusiv mai multe forme intense de sprijin, trebuie să se bazeze pe voința și preferința persoanei, nu pe ceea ce este perceput ca fiind în interesul său superior obiectiv;

(c) Modul de comunicare al unei persoane nu trebuie să constituie o barieră în calea obținerii de sprijin în luarea deciziilor, chiar și atunci când această comunicare este neconvențională; înțeleasă de foarte puțini oameni;

(d) Recunoașterea juridică a persoanei (persoanelor) de sprijin, aleasă în mod oficial de o persoană trebuie să fie accesibilă și disponibilă, iar statele au obligația de a facilita crearea de sisteme de sprijin, în special pentru persoanele izolate și care nu pot avea acces natural la suport în comunitate. Aceasta trebuie să includă un mecanism pentru terțe părți pentru a verifica identitatea persoanei de sprijin, precum și un mecanism de contestare a persoanei de sprijin dacă consideră că persoana de sprijin nu acționează în conformitate cu voința și preferințele persoanei în cauză;

(e) Pentru a respecta cerința prevăzută la articolul 12 alineatul (3) din Directiva 2004/39 / CE, pentru statele părți să ia măsuri pentru a "oferi acces" la sprijin când este solicitat, statele părți trebuie să se asigure că sprijinul este disponibil la prețuri nominale sau fără costuri iar lipsa resurselor financiare nu reprezintă o barieră în calea accesării sprijinului vederea exercitării capacității juridice de către persoanele cu dizabilități

- (f) Sprijinul în luarea deciziilor nu trebuie folosit ca justificare pentru limitarea alte drepturi fundamentale ale persoanelor cu dizabilități, în special dreptul de a vota, dreptul la căsătorie sau la parteneriat civil și familie, drepturi de reproducere, dreptul de a acorda consimțământ pentru relații intime și tratament medical, și dreptul la libertate;
- (g) Persoana trebuie să aibă dreptul să refuze sprijinul și să rezilieze sau să modifice relația de sprijin în orice moment;
- (h) Trebuie stabilite măsuri de salvagardare pentru toate procesele legate de capacitatea juridică și sprijin în exercitarea capacității juridice. Scopul măsurilor de protecție este de a asigura faptul că voința și preferințele persoanei sunt respectate.
- (i) Furnizarea de sprijin pentru exercitarea capacității juridice nu ar trebui să se bazeze pe evaluări ale capacității mintale; noi, indicatori nediscriminatorii ai nevoilor de sprijin sunt necesari în furnizarea de suport pentru exercitarea capacității juridice.

30. Dreptul la egalitate în fața legii a fost de mult timp recunoscut un drept civil și politic cu rădăcini în Convenția Internațională privind Drepturile Civile și Politice. Drepturile civile și drepturile politice li se acordă în momentul ratificării, iar statele trebuie să ia măsuri pentru a realiza imediat aceste drepturi. Ca atare, se aplică drepturile prevăzute la articolul 12 în momentul ratificării și sunt supuse realizării imediate. Obligația statului, prevăzută la articolul 12 alineatul (3), pentru a asigura accesul la asistență în exercitarea capacității juridice este o obligație pentru asigurarea drepturilor civile și politice de recunoaștere egală în fața legii. "Realizarea progresivă" (articolul 4, paragraful 2) nu se aplică dispozițiilor articolului 12. La ratificarea Convenției, statele părți trebuie să înceapă să ia măsuri pentru realizarea drepturilor prevăzute la articolul 12. Acești pași trebuie să fie deliberați, bine planificați și să includă consultarea și participarea efectivă a persoanelor cu dizabilități și a organizațiilor acestora.

III. RELAȚIA CU ALTE PREVEDERI ALE CONVENȚIEI

31. Recunoașterea capacității juridice este indisolubil legată de realizarea drepturilor drepturile omului prevăzute în Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, inclusiv, dar fără a se limita la, dreptul de acces la justiție (articolul 13); dreptul de a fi liber de detenție involuntară într-o instituție de sănătate mintală și de a nu fi forțat să se supună tratamentului medical psihiatric (articolul 14); dreptul la respectarea integrității fizice și mentale (art.17); dreptul la libertate de mișcare și naționalitate (articolul 18); dreptul de a alege unde și cu cine să trăiască (articolul 19); dreptul la libertatea de exprimare (articolul 21); dreptul de a se căsători și a găsi o familie (articolul 23); dreptul de a i se acorda tratament medical (articolul 25); și dreptul să voteze și să candideze la alegeri (articolul 29). Fără recunoașterea persoanei ca persoană în fața legii, capacitatea de a afirma, exercita și aplica aceste drepturi și multe alte drepturi prevăzută în Convenție, este compromisă în mod semnificativ.

Articolul 5: Egalitatea și nediscriminarea

32. Pentru a obține o recunoaștere egală în fața legii, capacitatea juridică nu trebuie negată de o manieră discriminatorie. Articolul 5 al Convenției garantează egalitatea pentru toate persoanele aflate sub și în fața legii și a dreptului la o protecție egală a legii. În mod expres, interzice tuturor discriminarea pe criteriul dizabilității. Se definește discriminarea pe baza dizabilității în articolul 2 al Convenției ca fiind "orice diferențiere, excludere sau restricție pe criteriul dizabilității care are scopul sau efectul de a afecta sau anula recunoașterea, deținerea sau exercițiul, pe o bază egală cu ceilalți, a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului". Negarea capacității juridice cu scopul sau efectul de a interfera cu dreptul persoanelor cu dizabilități la egalitate de recunoaștere în fața legii este o încălcare a articolelor 5 și 12 din Convenție. Statele au capacitatea de a restrânge capacitatea juridică a unei persoane în funcție de anumite circumstanțe, cum ar fi falimentul sau condamnarea penală. Însă, dreptul la o recunoaștere egală în fața legii și dreptul la nediscriminare impune acest lucru, iar când statul restrânge capacitatea juridică, trebuie să fie pe aceeași bază pentru toate persoanele. Refuzul capacității juridice nu trebuie să se bazeze pe trăsături personale, cum ar fi genul, rasa sau dizabilitatea; sau să aibă scopul sau efectul de a trata persoana în mod diferit.

33. Absența discriminării în recunoașterea capacității juridice restabilește autonomia și respectă demnitatea umană a persoanei în conformitate cu principiile consacrate în articolul 3 litera (a) din Convenție. Libertatea de a face alegerile proprii cel mai adesea necesită capacitate juridică. Independența și autonomia includ puterea de a lua decizii, care sunt respectate din punct de vedere legal. Nevoia de sprijin și de adaptare rezonabilă în luarea deciziilor nu vor fi folosite pentru a pune la îndoială capacitatea juridică a unei persoane. Respectul pentru diferență și acceptarea persoanelor cu dizabilități ca parte a diversității umane (articolul 3 (d)) este incompatibilă cu acordarea capacității juridice pe bază de asimilare.

34. Nediscriminarea include dreptul la o locuință rezonabilă în exercitarea capacității juridice (art.5, paragraful 3). Adaptările rezonabile sunt definite în articolul 2 al Convenției ca "modificări și ajustări necesare și adecvate care nu impun a o sarcină disproporționată sau nejustificată, într-un anumit caz, pentru a se asigura exercitarea efectivă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului". Dreptul la adaptare rezonabilă în exercitarea capacității juridice este separat și complementar dreptului de a fi sprijinit în exercitarea capacității juridice. Statele părți sunt obligate să efectueze modificările sau ajustările necesare pentru a permite persoanelor cu dizabilități să își exercite capacitatea juridică, cu excepția cazului în care acestea sunt disproporționate sau generează o povară excesivă. Astfel de modificări sau ajustări pot include, dar nu se limitează la accesul la clădirile esențiale, cum ar fi instanțele, băncile, birourile sociale și locurile de vot; informații accesibile privind deciziile care au efect juridic; și asistență personală. Dreptul de a fi sprijinit în exercitarea capacității juridice nu poate fi limitat prin ridicarea obiecțiunii de

”disproporționat sau nejustificat”. Statul are obligația absolută de a asigura accesul la sprijin în exercitarea capacității juridice.

Articolul 6: Femeile cu dizabilități

35. Articolul 15 al Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor asigură capacitatea juridică a femeilor pe o bază egală cu cea a bărbaților, admitând că recunoașterea capacității juridice este parte integrantă a recunoașterii egale în fața legii: "Statele părți acordă femeilor, în materie civilă, o capacitate juridică identică cu aceea a bărbaților și aceleași oportunități de exercitare a acestei capacități. În special, acestea vor da femeilor drepturi egale în încheierea contracte și administrarea proprietății și le tratează în mod egal în toate etapele de procedură în instanțe și tribunale "(paragraful 2). Această dispoziție se aplică tuturor femeilor, inclusiv femeilor cu dizabilități. Convenția privind drepturile persoanelor cu Dizabilități recunoaște faptul că femeile cu dizabilități pot fi supuse la multiple forme intersectoriale de discriminare bazate pe gen și dizabilitate. De exemplu, femeile cu dizabilități sunt supuse unor rate ridicate de sterilizare forțată și le este adesea negat controlul asupra sănătății reproducerii și luării deciziilor, presupunând că acestea nu sunt capabile să consimtă la sex. Anumite jurisdicții au, de asemenea, rate mai mari de impunere a decidenților substituiți cu privire la femei decât la bărbați. Prin urmare, este deosebit de important de reafirmat: capacitatea juridică a femeilor cu dizabilități ar trebui recunoscută pe o bază egală cu alții.

Articolul 7: Copiii cu dizabilități

36. Deși articolul 12 al Convenției protejează egalitatea în fața legii pentru toate persoanele, indiferent de vârstă, articolul 7 din Convenție recunoaște potențialul evolutiv ale copiilor și solicită ca "în toate acțiunile referitoare la copiii cu dizabilități, interesul superior al copilului ... să fie o considerație primordială "(punctul 2) și ca " opiniilor lor [să le fie dată] o pondere corespunzătoare cu vârsta și maturitate "(paragraful 3). Pentru a se conforma cu articolul 12, statele părți trebuie să-și examineze legile pentru a se asigura că voința și preferințele copiilor cu dizabilități sunt respectate pe o bază egală cu ceilalți copii.

Articolul 9: Accesibilitate

37. Drepturile prevăzute la articolul 12 sunt strâns legate de obligațiile statului referitoare la accesibilitate (articolul 9), deoarece dreptul la o recunoaștere egală în fața legii este necesar pentru a permite persoanelor cu dizabilități să trăiască independent și să participe pe deplin în toate aspectele vieții. Articolul 9 impune identificarea și eliminarea barierelor la facilități sau servicii deschise sau furnizate publicului. Lipsa accesului la informații și comunicare și serviciile inaccesibile pot reprezenta bariere în calea exercitării capacității juridice pentru

unele persoanele cu dizabilități, în practică. Prin urmare, statele părți trebuie să îndeplinească toate procedurile pentru exercitarea pe deplin a capacității juridice, precum și să facă toate informările și comunicările ce țin de aceasta, pentru a o face pe deplin accesibilă. Statele părți trebuie să își revizuiască legile și practicile pentru a se asigura că dreptul la capacitate juridică și accesibilitate sunt realizate.

Articolul 13: Accesul la justiție

38. Statele părți au obligația de a asigura accesul persoanelor cu dizabilități la justiție pe o bază egală cu ceilalți. Recunoașterea dreptului la capacitate juridică este esențial pentru accesul la justiție în multe privințe. Pentru a-și exercita drepturile și obligațiile pe o bază egală cu ceilalți, persoanele cu dizabilități trebuie să fie recunoscute ca persoane în fața legii, pe același picior de egalitate cu ceilalți, în instanțe și tribunale. Statele părți trebuie să se asigure că persoanele cu dizabilități au acces la reprezentare juridică pe o bază egală cu alții. Acest lucru a fost identificat ca o problemă în multe jurisdicții și trebuie să fie remediat, inclusiv prin asigurarea faptului că persoanele care au de-a face cu interferențe în dreptul lor la capacitate juridică au posibilitatea de a contesta o astfel de ingerință - în nume propriu sau cu reprezentare juridică - și să-și apere drepturile în instanță. Persoanele cu dizabilități au fost adesea excluse de la roluri-cheie în sistemul de justiție ca avocați, judecători, martori sau membri ai juriului.

39. Ofițerii de poliție, asistenții sociali și alți primi responsabili trebuie instruiți să recunoască persoanele cu dizabilități ca persoane cu drepturi depline înaintea legii și să le acorde aceeași greutate plângerilor și declarațiilor, așa cum ar face-o pentru persoane fără dizabilități. Aceasta implică instruirea și conștientizarea în aceste profesii foarte importante. Persoanele cu dizabilități trebuie, de asemenea, să aibă capacitatea juridică de a depune mărturie în mod egal cu alții. Articolul 12 din Convenție garantează sprijin în exercitarea capacității juridice, inclusiv capacitatea de a depune mărturie în materie judiciară, administrativă și proceduri de altă natură. Un astfel de sprijin ar putea lua diverse forme, inclusiv recunoașterea diverselor metode de comunicare, permițând mărturiile video în anumite situații, adaptări procedurale, furnizarea de interpretare profesională a limbajului semnelor și altele metode de asistență. De asemenea, judiciarul trebuie să fie instruit și să fie conștient de obligația de a respecta capacitatea juridică a persoanelor cu dizabilități, inclusiv capacitatea de exercițiu și poziția în fața legii.

Articolele 14 și 25: Libertatea, securitatea și consimțământul

40. Respectarea în mod egal a dreptului la capacitate juridică a persoanelor cu dizabilități pe o bază egală cu ceilalți include respectarea dreptului persoanelor cu dizabilități la libertate și securitatea persoanei. Negarea capacității juridice a persoanelor cu dizabilități și detenția lor în instituții împotriva voinței lor, fie fără consimțământul lor, fie cu consimțământul acestuia

sau al unui decident substituit este o problemă continuă. Această practică reprezintă priveră de libertate arbitrară și încalcă articolele 12 și 14 ale Convenției. Statele părți trebuie să se abțină de la astfel de practici și să instituie un mecanism de examinare a cazurilor prin care persoanele cu dizabilități au fost plasate într-un cadru rezidențial fără acordul lor explicit.

41. Dreptul la beneficierea de cel mai înalt nivel de sănătate realizabil (articolul 25) include dreptul la asistență medicală pe baza consimțământului liber și informat. Statele părți au obligația de a solicita tuturor cadrelor medicale și medicale (inclusiv profesioniști în psihiatrie) să obțină consimțământul liber și dat în cunoștință de cauză al persoanelor cu dizabilități înainte de orice tratament. Împreună cu dreptul la capacitate juridică pe o bază egală cu ceilalți, Statele părți au obligația de a nu autoriza decidenți substituiți să furnizeze consimțământul în numele persoanelor cu dizabilități. Tot personalul medical și medical ar trebui asigurate consultarea adecvată, care implică direct persoana cu dizabilități. Aceștia ar trebui, de asemenea, să se asigure, în măsura posibilităților, că asistenții sau persoanele de sprijin nu se substituie sau au o influență nejustificată asupra deciziilor persoanelor cu dizabilități.

Articolele 15, 16 și 17: Respectarea integrității personale și a libertății față de tortură, violență, exploatare și abuz

42. Așa cum a afirmat Comitetul în câteva observații finale, tratamentul forțat de către psihiatri și alți profesioniști în domeniul sănătății este o încălcare a dreptului la recunoaștere egală în fața legii și o încălcare a drepturilor: la integritate personală (articolul 17); la libertate în fața torturii (articolul 15); și la libertate față de violență, de exploatare și abuzuri (articolul 16). Această practică neagă capacitatea juridică a unei persoane de a alege un tratament medical și este, prin urmare, o încălcare a articolului 12 al Convenției. Statele părți trebuie, în schimb, să respecte capacitatea juridică a persoanelor cu handicap de a lua decizii în orice moment, inclusiv în situații de criză; trebuie să se asigure că există informații exacte și accesibile despre opțiunile de servicii și că sunt puse la dispoziție abordări non-medicale; și trebuie să ofere acces la sprijin independent. Statele părți au obligația de a furniza accesul la sprijin pentru deciziile privind tratamentul psihiatric și alte tratamente medicale. Tratamentul forțat este o problemă deosebită pentru persoanele cu probleme psihosociale, intelectuale și altele dizabilități cognitive. Statele părți trebuie să abroge politicile și prevederile legislative care permit sau perpetuează tratamentul forțat, deoarece este o încălcare continuă prezentă în legi privind sănătatea mintală din întreaga lume, în ciuda dovezilor empirice care indică lipsa de eficacitate a acestora și opinii ale persoanelor care au fost în sisteme de sănătate mintală și au suferit dureri profunde și traume ca rezultat al tratamentului forțat. Comitetul recomandă statelor părți să garanteze că deciziile referitoare la integritatea fizică sau psihică a unei persoane pot fi luate numai cu consimțământul liber și informat al persoanei în cauză.

Articolul 18: Naționalitatea

43. Persoanele cu dizabilități au dreptul la un nume și la înregistrarea nașterii ca parte a dreptului de recunoaștere peste tot ca persoană înaintea legii (articolul 18, paragraful 2). Statele părți trebuie să ia măsurile necesare pentru a se asigura că copiii cu dizabilități sunt înregistrați la naștere. Acest drept este prevăzut în Convenția privind drepturile copilului (articolul 7); cu toate acestea, copiii cu dizabilități sunt disproporționat de probabil de neînregistrați în comparație cu alți copii. Acest lucru nu numai că le neagă cetățenia, dar de multe ori le refuză accesul la îngrijiri medicale și educație și poate duce chiar la moartea lor. Dat fiind că nu există nici o înregistrare oficială a existenței lor, moartea lor poate interveni cu sancțiuni relative.

Articolul 19: Traiul în mod independent și incluziunea în comunitate

44. Pentru a realiza pe deplin drepturile prevăzute la articolul 12, este imperativ ca persoanele cu persoanele cu dizabilități să aibă oportunități de a-și dezvolta și de a-și exprima voința și preferințele, pentru a-și putea exercita capacitatea juridică în mod egal cu ceilalți. Acest lucru înseamnă că persoanele cu dizabilități trebuie să aibă posibilitatea de a trăi independent în comunitate și de a face alegeri și să aibă control asupra vieții lor de zi cu zi, pe o bază egală cu ceilalți, așa cum este prevăzut la articolul 19.

45. Interpretarea articolului 12 alineatul (3), în lumina dreptului de a trăi în comunitate (articolul 19) înseamnă că sprijinul în exercitarea capacității juridice ar trebui să fie asigurat printr-o abordare bazată pe comunitate. Statele părți trebuie să recunoască faptul că comunitățile sunt lucruri de preț și parteneri în procesul de învățare a tipurilor de sprijin care sunt necesare în exercitarea capacității juridice, inclusiv sensibilizarea cu privire la diferitele opțiuni de sprijin. Statele părți trebuie să recunoască rețelele sociale și suportul comunitar care intervine în mod natural (incluzând prieteni, familie și școli) ale persoanelor cu dizabilități ca fiind cheia luării deciziilor cu sprijin. Acest lucru este în concordanță cu accentul pus de Convenție asupra incluziunii depline și participării persoanelor cu dizabilități în comunitate.

46. Segregarea persoanelor cu dizabilități în instituții continuă să fie o problemă omniprezentă și insidioasă care încalcă o serie de drepturi garantate în temeiul Convenției. Problema este agravată de negarea generalizată a capacității juridice a persoanelor cu dizabilități, care le permite celorlalți să consimtă la plasarea lor într-un cadru instituțional. Directorii instituțiilor sunt, de asemenea, în mod obișnuit investiți cu capacitatea juridică a persoanelor care locuiesc acolo. Aceasta pune toată puterea și controlul asupra persoanei în mâinile instituției. Pentru a respecta Convenția și pentru a respecta drepturile omului, persoanele cu dizabilități trebuie dezinstituționalizate, iar capacitatea juridică trebuie să fie restaurată tuturor persoanelor cu dizabilități, care trebuie să poată alege unde și cu cine să

trăiască (articolul 19). Alegerea unei persoane legat de unde și cu cine să trăiască nu ar trebui să îi afecteze dreptul său de acces la asistență în exercitarea capacității sale juridice.

Articolul 22: Confidențialitatea

47. Regimurile de luare a deciziilor prin substituți, pe lângă faptul că sunt incompatibile cu articolul 12 al Convenției, pot, de asemenea, să încalce dreptul la viața privată a persoanelor cu dizabilități, deoarece decidenții substituți, de obicei, obțin acces la o gamă largă de persoane și alte informații privind persoana respectivă. În organizarea sistemelor de suport decizional, statele părți trebuie să se asigure că cei care oferă suport în exercitarea capacității juridice respectă pe deplin dreptul la viața privată a persoanelor cu dizabilități.

Articolul 29: Participarea politică

48. Negarea sau restricționarea capacității juridice a fost folosită pentru a nega participarea politică, în special dreptul de vot, anumitor persoane cu dizabilități. Pentru a realiza pe deplin recunoașterea egală a capacității juridice în toate aspectele vieții, este important să se recunoască capacitatea juridică a persoanelor cu dizabilități în viața publică și politică (articolul 29). Aceasta înseamnă: capacitatea de luare a deciziilor a persoanei nu poate fi o justificare pentru excluderea persoanelor cu dizabilități de la exercitarea drepturilor lor politice, inclusiv dreptul de a vota, dreptul să candideze la alegeri și dreptul de a fi membru al unui juriu.

49. Statele părți au obligația de a proteja și de a promova dreptul persoanelor cu dizabilități la a accesa sprijin pentru alegerea lor prin vot secret și a participa în toate alegerile și referendumurile fără discriminare. Comitetul recomandă mai departe statelor părți să garanteze dreptul persoanelor cu dizabilități de a candida la alegeri, de a deține în mod efectiv funcții și de a îndeplini toate funcțiile publice la toate nivelurile de guvern, cu adaptare rezonabilă și sprijin, acolo unde se dorește, în exercițiul capacității lor juridice.

IV. IMPLEMENTAREA LA NIVEL NAȚIONAL

50. Având în vedere conținutul normativ și obligațiile descrise mai sus, statele părți ar trebui să ia următoarele măsuri pentru a asigura punerea integrală în aplicare a articolului 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu handicap:

(a) Să recunoască persoanele cu dizabilități ca persoane în fața legii, cu personalitate juridică și capacitate juridică în toate aspectele vieții, pe o bază egală cu celelalte. Aceasta necesită abrogarea regimurilor de decidenți substituți și a mecanismelor care neagă capacitatea juridică și discriminează în scop sau efect asupra persoanelor cu dizabilități. Se recomandă ca

statele părți să creeze un limbaj legal care să protejeze dreptul la capacitate juridică pe o bază egală pentru toți;

(b) Să stabilească, să recunoască și să ofere persoanelor cu dizabilități acces la o gamă largă de sprijin în exercitarea capacității lor juridice. Garanțiile pentru un astfel de sprijin trebuie să se bazeze pe premisa respectării drepturilor, a voinței și a preferințelor persoanelor cu dizabilități. Sprijinul ar trebui să îndeplinească criteriile stabilite la punctul 29 de mai sus privind obligațiile Statelor părți să respecte articolul 12 alineatul (3) din Convenție;

(c) Să se consulte în strânsă colaborare cu persoanele cu dizabilități și să le implice în mod activ, inclusiv copiii cu dizabilități, prin organizațiile lor reprezentative, în dezvoltarea și punerea în aplicare a legislației, a politicilor și a altor procese decizionale care fac efectiv articolul 12.

51. Comitetul încurajează statele părți să angajeze sau să aloce resurse cercetării și dezvoltării celor mai bune practici în ceea ce privește respectarea dreptului la o recunoaștere egală a capacității juridice a persoanelor cu dizabilități și sprijin în exercitarea capacității legale.

52. Statele părți sunt încurajate să dezvolte mecanisme eficiente de combatere a substituirii decizionale, atât formal, cât și informal. În acest scop, Comitetul îndeamnă statele părți să se asigure că persoanele cu dizabilități au posibilitatea de a face alegerile semnificative în viața lor și să-și dezvolte personalitățile, să susțină exercițiul capacității juridice. Aceasta include, dar nu se limitează la, oportunități de a construi rețele sociale; oportunități de a munci și de a-și câștiga existența pe o bază egală cu ceilalți; alegeri multiple pentru locul de reședință în comunitate; și includerea în educație la toate nivelurile.

Traducere realizată de Centrul de Resurse Juridice în cadrul proiectului SOS: ONG-urile din România, împreună pentru drepturile persoanelor cu dizabilități cu dizabilități mintale închise în instituții, co-finanțat printr-un grant din partea Elveției, prin intermediul Contribuției Elvețiene pentru Uniunea Europeană extinsă.